

PAPER DETAILS

TITLE: Mimar Sinan Türbesi Üzerine Bir Değerlendirme

AUTHORS: Nacide Öter

PAGES: 36-48

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3467920>

Mimar Sinan Türbesi Üzerine Bir Değerlendirme *An Evaluation on the Tomb of Mimar Sinan*

DOI: 10.38155/ksbd.1374404

Araştırma Makalesi /
Research ArticleMakale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
11.10.2023Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
08.02.2024Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
30.06.2024**KARADENİZ SOSYAL
BİLİMLER DERGİSİ**Dr. Öğretim Üyesi Nacide ÖTER
Alanya Alaaddin Keykubat
Üniversitesi
Turizm Fakültesi
Turizm İşletmeciliği Bölümü
nacide.oter@alanya.edu.tr
ORCID: 0000-0002-0110-8246

Etik Kurul Beyanı: Bu çalışmada, anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşım bulunmadığından etik kurul onayı gerekmemektedir.

Öz

Osmanlı Klasik Dönem sanatı ve mimarisi dediğimiz zaman ilk akla gelen isim Mimar Sinan'dır. Bu dönemin mimarisini ve sanatını anlamamız için onun yapmış olduğu eserleri mimarlık, mühendislik ve sanatsal açıdan o dönemin şartlarıyla beraber kavramamız gerekir. Her eserine ayrı bir yenilik kazandıran Sinan, kırk sekiz yaşında mimar başı olmuştur. Kendi hayatını anlatan Tezkiretü'l Bünyan, Tezkiretü'l Ebniye ve Tuhfetü'l Mimarın isimli eserlerde yapmış olduğu eserlerin listesi verilmiştir. Fakat birinci elden diyebileceğimiz bu eserlerde dahi kendisine mal edilen eserler birbiriyle bağdaşmaz. Mimar Sinan'ın inşa ettiği türbeler, birçok araştırmacının konusunu oluştursa da kendisine mal edilen türbe sayısı belirsizdir. İlk elden dediğimiz bu kaynaklarda onun eseri olarak geçen türbeler de ne yazık ki birbiriyle bağdaşmaz. Bu noktada Sinan'ın metfun olduğu türbenin de mimarı olup olmadığı belirsizdir. Türbesini kendisinin inşa ettiği bilinmese de yerini kendisinin belirlediği bilinmektedir. Türbe, kalfalık eseri olan Süleymaniye Camisi'nin kuzeyinde yer alır. Birçok padişaha, sultana, şehzadeye, devlet erkânına oldukça anıtsal nitelikte türbe inşa eden Sinan'ın türbesi, mütevazı yapısı ile dikkat çeker. Dikdörtgen planlı türbe, baldaken şeklinde bir tasarıma sahiptir. Dört ayak tarafından taşınan oldukça büyük türbeler inşa eden Sinan'ın kendi türbesi böyle değildir. Camilerde benimsediği modüler sistemi burada da uygulamıştır.

Anahtar Kelimeler: Mimar Sinan, Modüler Sistem, Türbe, Baldaken, Geometri.

Abstract

When we talk about Ottoman Classical Period art and architecture, the first name that comes to mind is Mimar Sinan. In order to understand the architecture and art of this period, we need to understand his works in terms of architecture, engineering and art, together with the conditions of that period. Sinan, who brought a different innovation to each of his works, became the chief architect at the age of forty-eight. A list of his works is given in the works named Tezkiretü'l Bünyan, Tezkiretü'l Ebniye and Tuhfetü'l Mimarın, which tell about his life. However, even in these works that we can call first-hand, the works attributed to him are incompatible with each other. Although the Tombs of Mimar Sinan are the subject of many researchers, the number of tombs attributed to him is uncertain. Unfortunately, the tombs mentioned as his work in these first-hand sources are also incompatible with each other. At this point, it is unclear whether Sinan was also the architect of his own tomb. Although it is not known that he built the tomb himself, it is known that he determined its location. The tomb is located to the north of the Süleymaniye mosque which is his journeyman's work. The tomb of Sinan, who built monumental tombs for many sultans, sultans, princes, and dignitaries, stands out with its modest structure. The rectangular planned tomb has a baldachin-shaped design. Sinan's own tomb is not like the other tombs he built which are very large and supported by four legs. He applied the modular system he adopted in mosques here as well.

Keywords: Mimar Sinan, Modular System, Tomb, Baldachin, Geometry.

Giriş

Osmanlı Dönemi ünlü mimarının hayatı kendi anlatımıyla arkadaşı Nakkaş Sai Mustafa Çelebi tarafından “Tezkiretü’l Bünyan” adlı eserde ele alınmıştır (Çelebi, 1988; 2002). Mimar adına iki adet vakfiyeden söz edilir. Bunlardan 971/1563-64 tarihli olanı Süleymaniye Camisi’nin bina emini olan Sinan Bey’dir ve Mimar Sinan’la aynı kişi değildir (Bilge, 1973: 165). Tarihi belli olmayan diğer vakıfname Mimar Sinan’a ait olup buradan Sinan’ın devşirme olduğu anlaşılmaktadır (Bilge, 1973: 165).

Mimarın tam adı Sinaneddin Yusuf b. Abdullah’tır (Sönmez, 2009: 228). Kayseri’nin Ağırnas köyünde dünyaya gelen Sinan’ın doğum tarihi bilinmemektedir. Devşirme usulüyle “Acemi Oğlanlar Ocağı’na alınan Sinan, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman Dönemi’nde birçok sefere katılmıştır (Yakıt, 2021: 96). 1535 İran Seferi Van Kalesi Kuşatması’nda askeri kalyonların içine topları yerleştirmiş ve göl üzerinden geçirmiş; yine aynı yıl Kara-Buğdan Seferi’nde Prut Nehri üzerine on üç gün içerisinde köprü inşa ettirmiştir (Güneş, 2014: 383). 1537 yılında “Acem Ali’si” diye bilinen mimarın ölümünden sonra Sinan’a, Hassa Mimarbaşı görevi verilmiştir (Mülayim, 2009: 225). 1588 yılında vefat eden Sinan, imparatorluğun ekonomik olarak en güçlü olduğu dönemlerde bu görevini sürdürmüştür (Kuban, 2007: 259).

Klasik Dönem Osmanlı mimarisi ve sanatı denildiği zaman ilk akla gelen isim Mimar Sinan’dır. Türk tarihinde bu kadar büyük bir üne sahip başka bir mimar yoktur. Yaşamı hakkında kısıtlı bilginin olduğu Sinan’ın etnik kökeni her zaman merak konusu olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında 1 Ağustos 1935 Perşembe günü mimarın mezarı açılmış ve bu durum birçok gazetenin gündemini oluşturmuştur (Mülayim, 2018: 513; Son Posta, 2023; Tan, 2023).

Foto. 1. Son Posta (4 Ağustos 1935)

Foto. 2. Tan (6 Ağustos 1935)

Sinan'ın etnik kökenini tartışmak ya da sanat anlayışını sadece Batılı söylemlerle bütünleştirerek Ayasofya üzerinden kurgulamak, Sinan Ayasofya'dan esinlenmiş midir? sorusu çevresinde dönmek, son derece dar bir bakışın sonucudur. Sadece Ayasofya temelli Sinan tanımı öznel bir bakış açısının ürünüdür. Bu durum yorumun koşulsuz olarak olgudan önde gelmesinden kaynaklanır (Carr, 2018:40). Ne yazık ki sanat eserlerinin de bu şekilde, yapıldığı dönemden bağımsız, içinde bulunduğumuz dönemin koşulları üzerinden değerlendirilmesi Sanat Tarihi alan yazını açısından objektif sonuçlar ortaya çıkarmaz (Mülayim, 2001: 16-17). Sinan, dönemin mimarisi ve sanat anlayışını kendi yaratıcılığıyla bir araya getirerek ve her defasında farklı yöntemler uygulayarak kendi üslubunu ortaya koymuştur. Yapmış olduğu eserlerle efsaneleşen mimar, kubbeli mekân mimarisine yenilikler getirmiştir. Osmanlı mimarisinde mekân kurgusu strüktür sisteminin geometrik kuruluşu anlamına gelmekle beraber bunun en iyi örnekleri Sinan tarafından yaratılmıştır (Kuban, 2007: 315). Özellikle kubbe kullanımı, kubbe varyasyonları Sinan'ın bu yönünü ortaya koyan en açık örneklerdir (Kuban, 1997: 210-211; Spencer, 1962: 194). Eserleri oran, orantı, denge, geometrik düzen ve modüler sistem açısından da ele alınmıştır (Kuran, 1970: 711-712; Tuncer, 1981: 450; Köroğlu, 2010; Orbeyi, 2016; Akyürek ve Kahraman, 2021). Avrupa Rönesans mimarisinin belirli bir düzen ve estetik kurallara dayandığı aynı durumun Sinan'ın yapılarında da gözlemlendiği bilinir (Kuran, 1970: 711).

Tezkiretü'l Bünyan, Tezkiretü'l Ebniye ve Tuhfetu'l Mimarın isimli eserlerde Sinan'ın yapmış olduğu eserlerin listesi verilmiştir. Tezkiretü'l Bünyan ve Tezkiretü'l Ebniye Sinan'ın yaşamı ve eserleri hakkında küçük değişikliklerle beraber benzer bilgiler içermektedir (Kuban, 2007). Bu listelere göre Tezkiretü'l Bünyan'da on dokuz türbe ismi yer alırken Tezkiretü'l Ebniye'de yirmi iki adet türbe Sinan'a mal edilir. Fakat iki eserde de on dokuz türbe birbirini

doğrular niteliktedir (Önkal, 1989: 61). Tuhfetu'l Mimarın'da ise kırk beş türbe Sinan'a mal edilir (Kuran, 1988: 223). Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim ve III. Murat Dönemi'nde görev yapan mimar, türbesinin yerini kendisi belirlemiştir (Konyalı, 1948: 73-78; Aslanapa, 1999). Sinan'ın vakfiyesinden elde edilen bilgiler doğrultusunda, türbe bahçesi ile devamındaki alan Sultan tarafından kendisine verilmiş olup burada Sinan'a ait bir konak yer alır (Ateş, 1998). Fakat türbesini kendisinin inşa ettiğine dair bir bilgi mevcut değildir.

Çalışmanın konusunu Mimar Sinan'ın metfun olduğu türbenin mimari özellikleri oluşturmaktadır. Türbe oldukça minimal ölçülere sahip olarak tasarlanmıştır. Birçok eser türünde oldukça anıtsal örnekler ortaya koyan mimarın, türbesi bu tasarımıyla dikkat çeker.

Mimar Sinan'ın Türbesi

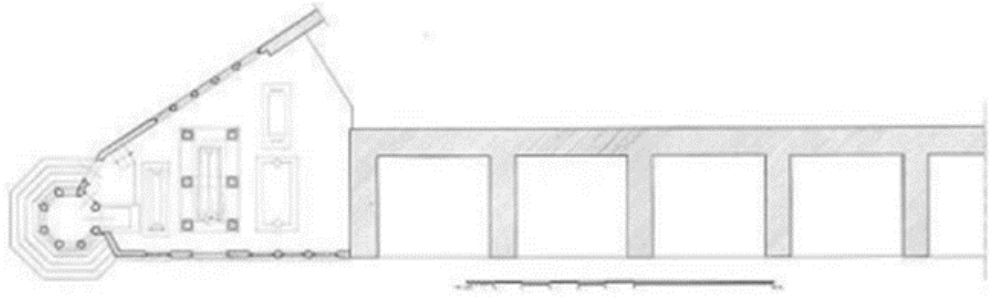
Ünlü mimarın türbesi, Süleymaniye Camisi'nin kuzeyinde yer alır. Külliye'nin dışında, caminin kuzeyinde yer alan türbenin kapısı 1924 yılına kadar "Dökmeciler Sokağı" adıyla bilinen yola açılmıştır. İhtifalci Mehmed Ziya Bey'in Şehremaneti'ne verdiği bir dilekçeyle yolun adı "Mimar Sinan Caddesi" olarak değişmiştir (Mülayim, 2018: 513). Türbenin bulunduğu hazireye bitişik sebilin kim tarafından ve ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Başbakanlık arşivinde 7150 numaralı bir defterde III. Murat'ın emriyle sebilin Sinan'ın önerileri üzerine Sultan Süleyman'ın ruhu için yaptırıldığı ve Sinan'ın son çalışması olduğu söylenmektedir. (Konyalı, 1948: 113; Bilge, 1973: 148; Tali, 2010: 48).

Sekizgen planlı sebil hazireye nazaran daha alçak düzeyde yapılmış birkaç basamak üzerinde yükselir. Sebilin yola bakan altı kenarında dikdörtgen planlı pencere yer alır. Pencereilerin üzerine dikdörtgen formlu kartuşlar yapılmıştır. Geniş bir saçağa sahip sebil kubbe ile örtülü olup oldukça sade bir forma sahiptir.

Foto 3. Mimar Sinan Türbe Sebili

Türbenin bulunduğu hazirenin aslı üçgen şekilli bir namazgâhtır (Bilge, 1973: 153). Bazı araştırmacılar hazirenin formunu “V” harfine ve “pergele” benzetmektedir (Ülgen, 1989; Genç, 2019). Sinan kendi yetiştirme biçimini de pergele benzetir (Çelebi, 2002: 135). Melchior Lorichs’e ait “Byzantium Sive Constantineopolis” isimli İstanbul panoramasında resimlenen ve sarığının arasında pergel bulunan kişi bazı araştırmacılar tarafından Mimar Sinan olarak belirtilmiş, hazire planının pergel şeklindeki tasarımı ise Sinan’ın özel işareti olarak düşünülmüştür (Güran ve Abalı, 2011: 366).

Çizim 1. Hazirenin Planı (G. Uğur, 2019)

Hazirenin etrafı mermer şebekeli taş duvarla çevrilidir. Mimar Sinan Caddesi’ne bakan duvara biri hacet penceresi olmak üzere on bir, Fetva Yokuşu’na bakan duvarına ise beş pencere yerleştirilmiştir. Hacet penceresi dikdörtgen planlı iç içe geçmelerden oluşan mermer şebekeli diğer pencerelerden daha geniş ve yüksek tutulmuştur. Demir malzemeden yapılmış parmaklıklara sahip hacet penceresinin üzerinde yer alan kitabe Sinan’ın dostu ve aynı zamanda yaşam öyküsünü yazan Nakkaş Mustafa Sai Çelebi’ye aittir. Beyaz mermer üzerine altın yıldızla yazılmış üç satır, on beş mısradan oluşan bu kitabe sülüs hatla Hattat Karahisari tarafından yazılmıştır (Kuban, 2007: 257). Kitabede günümüz Türkçesiyle:

“Ey Dünya sarayında bir iki gün yer edinenler, dünya insanlara dinlenme yeri değildir. Süleyman Han’ın mimarı bu seçkin yiğit Cennet bahçesinden izler taşıyan cami yaptı. Padişahın emriyle su yolları yapıp, Hızır gibi insanlara can suyu akıttı. Çekmece Köprüsüne yaptığı kemer zamanın aynasına Samanyolu gibi yansır. 400 den fazla mescit 80 yerde cami yaptı. Yüzyıldan fazla yaşadı ve sonunda öldü. Tanrı yattığı yeri cennet bahçesi kılsın. Göçüşünün tarihini duacıları Sai söyledi. Bu zamanda dünyadan mimarların üstadı Sinan geçti. (1587/88) Yaşlılar ve gençler ruhu için Fatihâ bağışlasın” H.996/M.1588. yazılıdır (Erçağ, 1989: 233; Mülayim, 2010; Yakıt, 2021: 97).

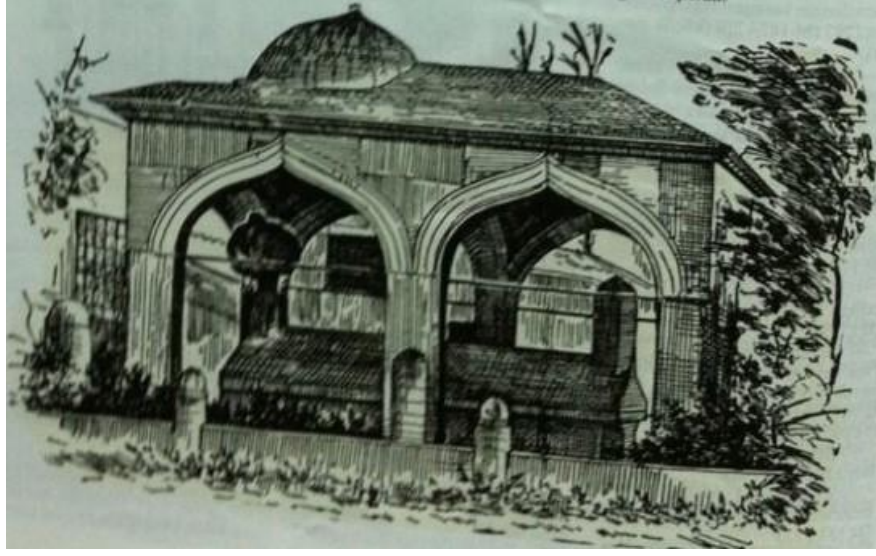

Foto.4. Mimar Sinan Türbesi Dış Görünüş (H.Y. Şehsuvaroğlu)

Foto.5. Türbe Kitabesi

Foto.6. Mimar Sinan Türbesi ve Sebili

Hazireyi sebilden itibaren çevreleyen taş duvar, üstte palmet şeklinde tepelikle sonlanır.

Foto.7. Türbe Yan Görünüş

Foto.8. Kubbe İçten Görünüş

Dikdörtgen planlı türbe, altı ayak tarafından taşınan baldaken şeklindedir. Ayaklar yivlerle yuvarlatılmıştır ve iç içe geçmiş dört kademeli yivler sivri kemerlerde de devam etmiştir. Kemerlerin üzeni seviyesinde gergi kullanılmıştır. Ayaklara yerleştirilen kaideli köşe sütunçeleri kum saati başlıkla sonlanır. Başlığın üzerinde mukarnaslar yer alır. Türbenin örtüsü altta düz ve mermer sandukanın baş hizasında kubbe, üstte ise kırma çatı şeklindedir. Hafif dışa çıkıntı yapacak şekilde tasarlanan kubbe içten istiridye kabuğu şeklindedir. Üst örtüye içeriden palmet işlenmiş geçiş mukarnaslarla bezenmiştir. Düz bölümde ise sekizgenin temel alınarak yapıldığı geometrik süsleme yer alır.

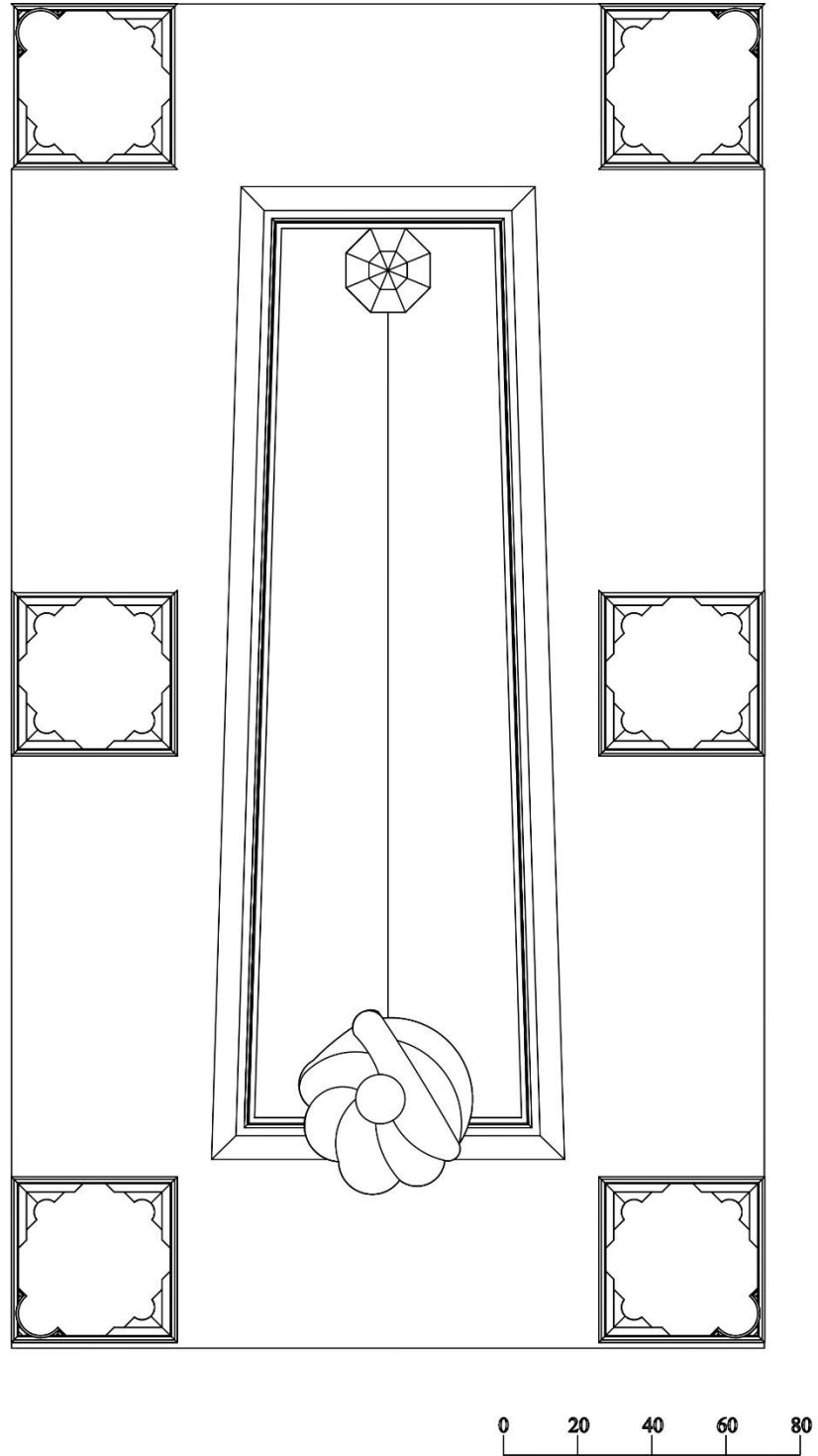

Foto.9. Ayak Şahidesi

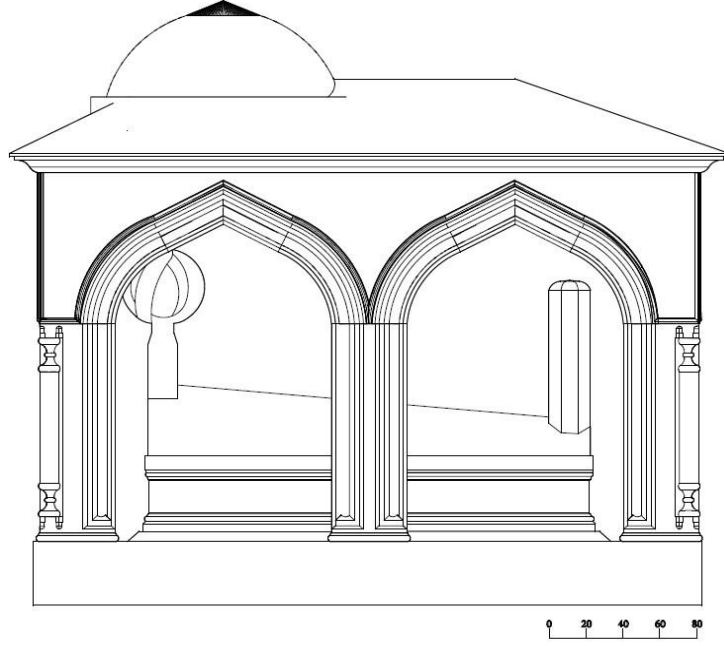

Foto.10. Rumi Süsleme

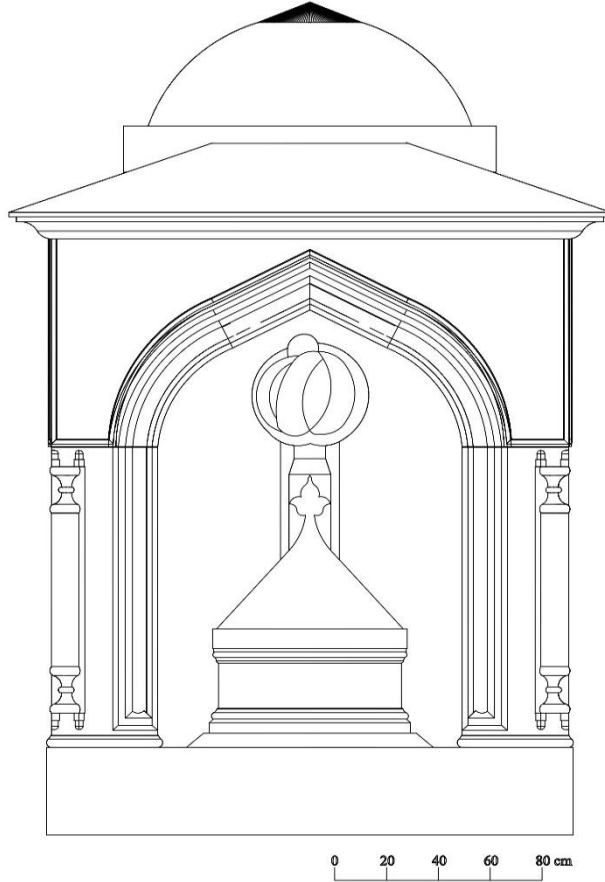
3,75x2,10 m ölçülerinde kaide üzerinde yükselen türbenin ayak yüksekliği 1,30 m'dir. Sandukanın uzun kenarı 2,70 m ölçülerinde olup kısa kenarı baş bölümünde 0,98 m, ayak bölümüne doğru ise 0,18 m daralarak 0,80 m ölçülerine ulaşır. Üst bölümü iki yana meyilli olarak yapılan sanduka, baş, gövde ve ayak bölümü olmak üzere toplam üç ayrı bloktan meydana gelmiştir. Kare olarak yükselen baş şahide köşelere düzenlenen mukarnaslarla sekizgene, daha üstte düzenlenen Türk üçgenleriyle de silindirik forma kavuşturulmuştur. Şahide burmalı bir kavukla sonlanır. Ayak şahidesi ise sade tutulup sekizgen formda tasarlanmıştır. Baş şahidenin ön yüzüne palmet ve rumi süsleme yapılmış, şahide başlık bölümüne doğru ise bir tepelikle nihayetlenmiştir.

Çizim 2. Türbe Planı (M. Bulut, 2023)

Çizim 3. Türbe Yan Görünüş (M. Bulut, 2023)

Çizim 4. Türbe Ön Görünüş (M. Bulut, 2023)

Değerlendirme ve Sonuç

Plan

Türbenin bulunduğu hazirenin planı bazı araştırmacılar tarafından pergele benzetilir (Ülgen, 1989; Aslanapa, 1999: 257). “V” şekilli hazirenin birleşme noktasında yer alan sebil pergelin çevirme kolu ve ayaklarının birleşme noktasına benzemekte, hazirenin duvarları ise pergelin ayaklarını oluşturmaktadır.

Sinan’ın yapmış olduğu türbeler poligonal, kare ve dikdörtgen olmak üzere üç plan tipinden oluşur (Önköl, 1989: 63-64). Barboros Hayrettin Paşa, Şehzade Mehmet, Hürrem Sultan, Kanuni Sultan Süleyman Türbeleri sekizgen planlı; Kara Ahmet Paşa Türbesi altıgen planlı Sinan türbeleridir (Eçağ, 1989; Saatçi, 2018). Kara Ahmet Paşa Türbesi altıgen plan şemasıyla Sinan’ın yapmış olduğu türbeler içerisinde tek örnektir (Kuran, 1988: 228). Güzel Ahmet Paşa ve Pertev Paşa Türbeleri ise dikdörtgen planlı, Yahya Efendi, Arap Ahmet Paşa ve Şemsi Paşa türbeleri ise kare planlı Sinan türbeleridir (Kuran, 1988: 229). Metfun olduğu türbesi ise inşa etmiş olduğu diğer türbelere nazaran daha minimal ölçülerde olup dikdörtgen planlı, baldaken şeklinde tasarlanmıştır. Beylikler Dönemi’nde ortaya çıkan bu türbe formunun Türk mimarisinde az sayıda örneği bulunmaktadır (Daş, 2007: 292-293). Erken Osmanlı baldaken şekilli türbelerin geneli kare planlı, kübik gövdeli yapılardır (Kılıcı, 2005: 267). Bu türbeler geç dönemde de yapılmaya devam etmiştir ve bazı örnekler örtüsüz tasarlanmıştır (Bulut, 2014).

Malzeme ve Teknik

Türbe kesme taş malzemeden inşa edilmiştir. Dikdörtgen bir kaide üzerine, mermer sanduka düzenlenmiş, kaidenin köşelerine ise dört ayak yerleştirilmiştir. Uzun kenarların ortasına ise birer ayak daha düzenlenmiştir. Sinan’ın camilerinde oluşturduğu modüler kurgu taşıyıcı sistem yapı akslarının merkezinden geçer (Alioğlu ve Köroğlu, 2011; Alioğlu, 2023). Strüktürel olarak düşünüldüğünde köşelerdeki dört ayağın türbenin örtüsünü rahatlıkla taşıyabileceği söylenebilir. Nitekim dört ayak üzerinde yükselen çok daha büyük türbeler yapılmıştır.

Kısa kenarlardaki iki ayak üzerine sivri kemer yapılmıştır. Uzun kenarların köşelerinde yer alan ayaklar üzerine yapılacak olan bir sivri kemer çok daha yüksek olacağından bu ölçülerde bir türbe tasarımı mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla Sinan, cami mimarisinde olduğu gibi türbesinde de modüler bir sistemi benimseyip dikdörtgen planı, iki eşit parçaya bölerek dar kenarlarda kullandığı sivri kemeri uzun kenarlarda da iki adet olmak kaydıyla kullanmıştır.

Böylece türbenin mütevazılığından ödün vermemiştir. Sinan genellikle Kılıç Ali Paşa, Kara Ahmet Paşa, Zal Mahmut Paşa, Süleymaniye ve II. Selim türbelerinde olduğu gibi çift cidarlı kubbe kullanmıştır (Kuran, 1988: 31; Kurtbil, 2009: 419). dikdörtgen planda modüler sistem uygulaması ise Sinan'ı örtüde bir yenilik getirmeye zorlamıştır. Türbenin örtüsü üstten bakınca kırma çatı şeklinde yapılmıştır ancak baş şahidesi tarafına bir kubbe düzenlenmiştir. Kubbenin türbenin altında da mukarnaslarla geçilen bir yapısının olduğu görülürken ayak şahidesi tarafının düz bir şekilde geçildiği görülmektedir.

Süsleme

Sinan türbelerinde, baklava formu ya da mukarnas sütun başlıkları; vezir türbelerinde giriş revağının üst tavanında kalem işleri; padişah türbelerinin giriş kapılarının iki yanında yer alan çini panolar ile bu türbelerin iç duvarlarını süsleyen bitkisel formu çiniler bezeme programı olarak karşımıza çıkar (Kuran, 1988: 233). Metfun olduğu türbesi ise süsleme açısından oldukça sade tutulmuştur. Erken Dönem Osmanlı baldaken türbeleri de süsleme açısından sade tasarlanmıştır (Kılıcı, 2005: 268). Kubbe içte istiridye kabuğu görünümündedir. Örtüye içeriden palmet işlenmiş geçiş mukarnaslarla bezeli olarak yapılmıştır. Düz bölümde ise sekizgenin temel alınarak yapıldığı geometrik süsleme yer alır. Kavukla son bulan baş şahidesinin ön yüzeyine ise rumi ve palmet işlenmiştir.

Sinan, camilerde modüler sistemi benimsemiş ve bunu kendi türbesinde de uygulamıştır. Başkalarına çok daha büyük türbeler yapmış olmasına rağmen gömülü bulunduğu türbesi oldukça mütevazı ölçülerde tasarlanmıştır. Bununla beraber kendi hayatını pergele benzeten mimarın türbesinin bulunduğu hazirede pergel şeklindedir. Mimarın sanatsal üslubu geometri temelli ve yenilikçidir. Yapılarında süsleme her zaman ikinci planda tutulmuştur. Metfun olduğu türbesi de mimarın sanatsal üslup özelliklerini bünyesinde barındırır. Bütün bunlar değerlendirildiğinde türbesinin yerini belirleyen mimar, türbesini de kendi yapmış olmalıdır.

Yazar Katkıları: Bu çalışmada yer alan metnin tamamı tek yazar tarafından hazırlanmıştır.

Çıkar Beyanı: Çalışmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Alioğlu, E. F. ve Köroğlu, N. (2011). Mimar Sinan camilerinde modüler sistem. *Sigma*,(3), 331-340.
- Alioğlu, F. (2023). Şehzade mehmet camisi modüler tasarımı. *Belleten*, 87 (308), 88-111. <https://doi.org/10.37879/belleten.2023.087>.
- Akyürek, E. M. ve Kahraman, G. (2021). Sinan'ın camilerinde yapı mühendisliği sanatı. *Sanat Tarihi Dergisi*, 30 (1), 255-283. <https://doi.org/10.29135/std.817575>.
- Arseven, C. E. (1956). *Türk sanatı tarihi*. İstanbul: MEB.
- Aslanapa, O. (1999). *Türk sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ateş, İ. (1998). Vakfiyesinin ihtiva ettiği bilgiler ışığında mimar sinan. S. Bayram (Ed.), *Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri I*, içinde (s.3-32), Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü.
- Bilge, A. (1973). Mimar Sinan hakkında araştırmalar II. *Sanat Tarihi Yıllığı*, (5), 141- 173.
- Bulut, M. (2014). Servet Seza Kadın Efendi Türbesi. M. Eser vd. (Ed.), *Uluslararası Katılımlı XVI. Ortaçağ-Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu*, Bildirileri I kitabı içinde (s. 141-150). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Carr, E. H. (2018). *Tarih nedir?*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çelebi, M. S. (1988). *Tezkiretü'l bünyan Mimar Sinan'ın kendi ağzından hayatı ve eserleri*. S. Erdem (Haz.), İstanbul: Binbirdirek Yayınları.
- Çelebi, M. S. (2002). *Yapılar kitabı tezkiretü'l bünyan ve tezkiretü'l ebniye (Mimar Sinan'ın anıları)*. H. Develi (Haz.), İstanbul: Koçbank.
- Daş, E. (2007). *Erken dönem Osmanlı türbeleri*. İstanbul: Gökkuşbu Yayınları.
- Erçağ, B. (1989). Mimar Sinan'ın inşa ettiği türbeler. İ. Ateş vd (Ed.), *VI. Vakıf Haftası Türk Vakıf Medeniyeti Çerçevesinde Mimar Sinan ve Dönemi Sempozyumu* içinde (s. 7-14). İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Genç, U. (2019). Askeri müze koleksiyonunda mimar Sinan'a atfedilen pergel. *Masrop E-Dergi Aksel Tibet Anısına*, 13 (1), 62-73.
- Güneş Avşın, G. (2014). Hassa mimarlar ocağı ve Mimar Sinan. *Tarih Okulu Dergisi*, (XVII), 375-391.
- Güran, M. A. ve Abalı, A. Z. (2011). Melchior lorichs'in istanbul panoramasındaki osmanlı kimdir ?. *Belleten*, 75(273), 361-372. <https://doi.org/10.37879/belleten.2011.361>.
- Kılıcı, A. (2005). Erken Osmanlı (1299-1451) baldaken türbeleri. *Vakıflar Dergisi*, (29), 255-286.
- Konyalı, İ. H. (1948). *Mimar koca Sinan*. İstanbul: Ekspes Basımevi.
- Kuban, D. (1997). *Sinan'ın sanatı ve Selimiye*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Kuban, D. (2007). *Osmanlı mimarisi*. İstanbul: Yem Yayınları.

- Kuran, A. (1973). Mimar Sinan yapısı Karapınar II. Selim camii'nin proporsiyon sistemi üzerinde bir deneme. *VII. Türk Tarih Kongresi*, II kitabı içinde (s. 711-723). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Kuran, A. (1988). Mimar Sinan'ın türbeleri. s. bayram (Ed.), *Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri I*, (s. 223-238), içinde. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü.
- Kurtbil, Z. H. (2009). Selim II. türbesi. *TDV İslam Ansiklopedisi*, (Cilt. 36, ss. 418-420). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Köroğlu, N. (2010). *Mimar sinan camilerinde strüktür morfolojisi üzerine bir araştırma: Kılıç ali paşa camisi*. (Doktora Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Mülayim, S. (2001). *Ters lale Osmanlı mimarisinde Sinan çağı ve Süleymaniye*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Mülayim, S. (2010). Süleymaniye Camii ve külliyesi. *TDV İslam Ansiklopedisi*, (Cilt. 8, ss.114-119). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Mülayim, S. (2018). Mimar Sinan'ın mezarında teşhis-i meyyit. *Belleten*, LXXXII (294), 511-531. <https://doi.org/10.37879/belleten.2018.511>.
- Orbeyi, N. (2016). Çift revaklı Osmanlı camilerinde modüler sistem. *METU Journal of The Faculty of Architecture*, 33 (2), 201-225. <http://dx.doi.org/10.4305/metu.jfa.2016.2.7>.
- Önkal, H. (1989). Sinan'ın türbe mimarisi. *D.E.Ü İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (V), 61-105.
- Saatçi, S. (2018). Sinan ve türbe mimarisi. *Düşünen Şehir*, (5), 66-75.
- Spencer, C. (1962). Sinan: Kanuni Sultan Süleyman'ın baş mimarı. (N. Sinemoğlu, Çev.). *Vakıflar Dergisi*, (5), 193-198.
- Son Posta, (2023, Mayıs). Mimar Sinan'ın kemikleri üzerinde tetkikler yapılıyor. Erişim adresi: https://www.gastearsivi.com/gazete/son_posta/1935-08-04/1
- Sönmez, Z. (2009). Sinân-i atik. *TDV İslam Ansiklopedisi*, (Cilt. 37, ss.228). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Şehsuvaroğlu, Y. H. (2005). *Asırlar boyunca İstanbul eserleri olayları kültürü*. İstanbul: Ladin Matbaacılık.
- Tali, Ş. (2010). İstanbul su sebillerinde Eminönü sebillerinin yeri ve önemi, *Sanat Dergisi*, (15), 47-64.
- Tan, (2023, Mayıs). Mimar Sinan'ın kafatası antropoloji müzesinde. Erişim adresi: <https://www.gastearsivi.com/gazete/tan/1935-08-06/1>
- Tuncer, O. C. (1981). Orantı ve modül üzerine Selçuklu yapılarından bazı örnekler. *Vakıflar Dergisi*, (13), 449-488.
- Ülgen, A. S. (1989). *Mimar sinan yapıları (Katalog)*. F. Yenişehirlioğlu ve E. Madran (Ed.). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Yakıt, İ. (2021). Mimar Sinan'ın milliyeti hakkında yapılan tartışmalar. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 128 (252), 93-110.